

FUNDACJE RODZINNE

Aspekty prawne i podatkowe

redakcja naukowa Adam Mariański

Monika Błońska, Aneta Chałat
Magdalena Grzywaczewska-Łuczowska, Marcin Konarski
Adam Mariański, Anita Pardej, Bartosz Rodak
Katarzyna Rozenberg, Dawid Tomaszewski

FUNDACJE RODZINNE

Aspekty prawne i podatkowe

redakcja naukowa Adam Mariański

Monika Błońska, Aneta Chałat
Magdalena Grzywaczewska-Łuczkowska, Marcin Konarski
Adam Mariański, Anita Pardej, Bartosz Rodak
Katarzyna Rozenberg, Dawid Tomaszewski

Zamów książkę w księgarni internetowej

profinfo.pl
księgarnia internetowa

Stan prawny na 5 października 2023 r.

Wydawca
Grzegorz Jarecki

Redaktor prowadzący
Kinga Zając

Opracowanie redakcyjne
Trzy kropki Joanna Maź

Projekt okładek serii
Wojtek Janikowski, Przemek Dębowski

Poszczególne rozdziały książki napisali:

Monika Błońska – rozdz. 3

Aneta Chałat – rozdz. 2, 11

Magdalena Grzywaczewska-Łuczowska – rozdz. 7, 8

Marcin Konarski – rozdz. 1

Adam Mariański – rozdz. 4

Anita Pardej – rozdz. 5, 12, 15.1

Bartosz Rodak – rozdz. 9, 13, 14, 15.4

Katarzyna Rozenberg – rozdz. 6

Dawid Tomaszewski – rozdz. 10, 15.2, 15.3

© Copyright by Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2023

ISBN 978-83-8328-970-0

Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o.
Dział Praw Autorskich
01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33
tel. +48 728 313 462
e-mail: PL-ksiazki@wolterskluwer.com

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów	15
Wprowadzenie.....	19
Rozdział 1	
Fundator – prawa i obowiązki.....	29
1.1. Fundator	29
1.2. Sposób wykonywania uprawnień fundatora.....	30
1.3. Prawa fundatora	31
1.4. Uprawnienia doradcze i kontrole fundatora	34
1.5. Uprawnienia fundatora przy likwidacji fundacji	37
1.6. Obowiązki fundatora.....	39
1.7. Odpowiedzialność fundatora	41
Rozdział 2	
Majątek fundacji rodzinnej	43
2.1. Fundusz założycielski fundacji rodzinnej	43
2.2. Wkład do fundacji rodzinnej	45
2.2.1. Nieruchomości.....	47
2.2.2. Udziały w spółkach prawa handlowego.....	50
2.2.3. Mniej oczywiste wkłady	53
Rozdział 3	
Fundacja rodzinna a prawo spadkowe	57
3.1. Spadkobranie w polskim prawie – uwagi wstępne.....	57
3.2. Planowanie spadkowe i transfer pokoleniowy.....	58

3.3. Prawo spadkowe a różne rodzaje działalności gospodarczej.....	59
3.3.1. Spadkobranie przy jednoosobowej działalności gospodarczej.....	60
3.3.1.1. Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem osoby fizycznej.....	62
3.3.2. Spółka cywilna.....	64
3.3.2.1. Nagła sukcesja wspólnika spółki cywilnej – dziedziczenie udziału.....	65
3.3.2.2. Obowiązek rozliczenia ze spadkobiercami	66
3.4. Spółki osobowe	68
3.4.1. Spadkobranie ogółu praw i obowiązków – zasady ogólne	69
3.4.2. Kontynuacja działalności spółki po śmierci wspólnika.....	70
3.4.3. Obowiązek rozliczenia ze spadkobiercami po śmierci wspólnika	71
3.4.4. Istnienie spółki z udziałem spadkobierców.....	73
3.4.4.1. Dwuosobowa spółka osobowa.....	74
3.4.5. Spółka partnerska.....	75
3.4.6. Dwuosobowa spółka partnerska.....	78
3.4.7. Spółka komandytowa.....	78
3.4.8. Spółka komandytowo-akcyjna.....	80
3.5. Spółki kapitałowe	81
3.5.1. Spadkobranie spółek kapitałowych – uwagi wstępne.....	81
3.5.2. Spadkobranie udziałów w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością.....	82
3.5.2.1. Ograniczenie spadkobrania udziałów	84
3.5.3. Spółka akcyjna	85
3.6. Zmiany w zakresie spadkobrania z ustawy o fundacji rodzinnej.....	87
3.6.1. Zachówek – regulacja przed 22.05.2023 r.	89
3.6.1.1. Pozbawienie prawa do zachowku	89
3.7. Zachówek – regulacja od 22.05.2023 r.....	92

3.7.1. Wyliczenie zachowku po wejściu w życie ustawy o fundacji rodzinnej	92
3.7.2. Odroczenie płatności zachowku, płatność ratalna, obniżenie zachowku	93
3.7.3. Pozbawienie zachowku z fundacji rodzinnej	94
3.7.4. Dochodzenie roszczeń z tytułu zachowku	95
3.8. Reżim prawny przy spadkobranium w ramach Unii Europejskiej.....	96

Rozdział 4

Opodatkowanie fundacji rodzinnej.....	99
4.1. Wprowadzenie	99
4.2. Podatek dochodowy od osób prawnych.....	100
4.2.1. Zwolnienie a opodatkowanie działalności pozaustawowej	101
4.2.2. Podatek od wynajmowanych nieruchomości.....	108
4.2.3. Podatek od świadczeń fundacji i mienia polikwidacyjnego.....	111
4.2.4. Podatek od ukrytych zysków	112
4.3. Podatek dochodowy od osób fizycznych.....	114
4.3.1. Zasady opodatkowania beneficjentów.....	114
4.3.2. Zwolnienie z PIT dla beneficjentów z zerowej grupy podatkowej	116
4.4. Podatek od spadków i darowizn	118
4.5. Ordynacja podatkowa.....	119

Rozdział 5

Prowadzenie przez fundację rodzinną działalności gospodarczej	127
5.1. Działalność i cele spółek prawa handlowego a działalność i cele fundacji rodzinnej	127
5.2. Dozwolona działalność gospodarcza fundacji rodzinnej.....	129
5.3. Działalność gospodarcza na gruncie ustawy – Prawo przedsiębiorców	131
5.4. Prowadzenie działalności gospodarczej przez fundację rodzinną i przekroczenie jej zakresu.....	142

5.4.1. Nabycie przedsiębiorstwa prowadzonego dotychczas w formie jednoosobowej działalności gospodarczej.....	142
5.4.2. Płatności dokonywane przez fundację rodzinną i ich identyfikacja.....	143
5.4.3. Wykroczenie poza dozwolony zakres działalności gospodarczej.....	144

Rozdział 6

Powstanie fundacji rodzinnej	147
6.1. Oświadczenie o ustanowieniu fundacji rodzinnej	148
6.1.1. Uwagi ogólne w zakresie oświadczenia o ustanowieniu fundacji rodzinnej	148
6.1.2. Ustanowienie fundacji w testamencie	149
6.2. Statut.....	151
6.2.1. Nazwa fundacji rodzinnej	154
6.2.2. Siedziba fundacji rodzinnej.....	155
6.2.3. Szczegółowy cel fundacji rodzinnej.....	155
6.2.4. Fundator.....	157
6.2.4.1. Przekazanie uprawnień fundatora	157
6.2.4.2. Rozwiązania przy wielości fundatorów ...	158
6.2.5. Beneficjenci.....	159
6.2.5.1. Beneficjenci i sposób ich określenia	159
6.2.5.2. Zakres uprawnień przysługujących beneficjentom	161
6.2.5.3. Zasady prowadzenia listy beneficjentów...	165
6.2.5.4. Zasady, w tym szczegółowy tryb, zrzeczenia się uprawnień przez beneficjenta	166
6.2.5.5. Utrata statusu beneficjenta.....	167
6.2.6. Czas trwania fundacji rodzinnej.....	167
6.2.7. Wartość funduszu założycielskiego.....	168
6.2.8. Organy fundacji	169
6.2.8.1. Zasady powoływania i odwoływania członków organów	170
6.2.8.2. Uprawnienia i obowiązki członków organów	171

6.2.8.3. Zasady reprezentacji fundacji rodzinnej przez zarząd albo przez inne organy fundacji rodzinnej w przypadkach wskazanych w ustawie	174
6.2.8.4. Zasady reprezentacji przez inne organy fundacji rodzinnej w przypadkach wskazanych w ustawie	176
6.2.8.5. Kadencja – jej długość i sposób obliczania	176
6.2.8.6. Posiedzenia organów.....	177
6.2.8.7. Porządek obrad	178
6.2.8.8. Korum.....	180
6.2.8.9. Podejmowanie uchwał	180
6.2.8.10. Prawo odwołania	181
6.2.8.11. Regulacje w zakresie zgromadzenia beneficjentów.....	182
6.2.8.12. Zakres spraw wymagających uchwały zgromadzenia beneficjentów.....	182
6.2.8.13. Ustanowienie rady nadzorczej i przyznanie jej dodatkowych uprawnień	183
6.2.9. Zasady współpracy lub współdziałania organów fundacji rodzinnej	184
6.2.10. Podmiot uprawniony do zatwierdzenia czynności zarządu fundacji rodzinnej w organizacji	184
6.2.11. Wytyczne dotyczące inwestowania majątku fundacji rodzinnej	185
6.2.12. Zasady zmiany statutu	185
6.2.13. Rozwiązanie fundacji.....	187
6.2.13.1. Przeznaczenie mienia fundacji rodzinnej po jej rozwiązaniu	187
6.2.13.2. Szczegółowe okoliczności rozwiązania fundacji rodzinnej	190
6.2.14. Jednostki terenowe	190
6.2.15. Postanowienia dodatkowe.....	191

6.2.15.1. Wyłączenie zarządu rodziców beneficjenta	191
6.2.15.2. Zapis na sąd polubowny.....	191
6.3. Sporządzenie spisu mienia	192
6.4. Ustanowienie organów fundacji rodzinnej wymaganych przez ustawę lub statut	193
6.5. Wniesienie funduszu założycielskiego	194
6.6. Wpisanie do rejestru fundacji rodzinnych	196
6.7. Fundacja rodzinna w organizacji.....	197
6.7.1. Powstanie i charakterystyka fundacji rodzinnej w organizacji	198
6.7.2. Reprezentacja i odpowiedzialność osób reprezentujących fundację rodzinną w organizacji	199
6.7.3. Skutki rejestracji	200
6.7.4. Skutki niezarejestrowania fundacji	200

Rozdział 7

Beneficjent i lista beneficjentów – praktyczne zagadnienia

związane z określeniem beneficjentów i ich uprawnień	203
7.1. Kto może być beneficjentem fundacji rodzinnej?.....	203
7.1.1. Definicja pojęcia „beneficjent”	203
7.1.2. Beneficjent fundacji rodzinnej.....	204
7.1.3. Osoba fizyczna jako beneficjent fundacji rodzinnej	206
7.1.3.1. Małoletni beneficjent i zarząd jego majątkiem	207
7.1.4. Organizacja pożytku publicznego jako beneficjent fundacji rodzinnej	209
7.1.5. Fundator jako beneficjent fundacji rodzinnej	210
7.2. Lista beneficjentów	212
7.3. Uprawnienia beneficjenta.....	214
7.3.1. Świadczenia dla beneficjenta.....	215
7.3.1.1. Przyznanie świadczenia pod warunkiem lub z zastrzeżeniem terminu.....	217

7.3.1.2. Zasady wypłaty świadczeń na rzecz beneficjentów.....	219
7.3.2. Pozostałe uprawnienia.....	220

Rozdział 8

Organy fundacji rodzinnej	223
8.1. Zasady działania organów fundacji rodzinnej.....	224
8.1.1. Kadencja członków organów	225
8.1.2. Posiedzenia organów fundacji rodzinnej.....	227
8.1.3. Zasady podejmowania uchwał.....	231
8.1.4. Nieważność czynności prawnej dokonanej bez zgody organu	234
8.2. Zarząd fundacji.....	235
8.2.1. Skład zarządu fundacji. Powoływanie i odwoływanie członków zarządu	235
8.2.2. Prawa i obowiązki członków zarządu	239
8.3. Rada nadzorcza.....	241
8.4. Zgromadzenie beneficjentów.....	243

Rozdział 9

Odpowiedzialność cywilnoprawna	249
9.1. Podmiotowe aspekty odpowiedzialności.....	250
9.2. Czasowy aspekt odpowiedzialności	251
9.3. Zasada winy jako podstawa odpowiedzialności.....	251
9.4. Zakres odpowiedzialności	253
9.5. <i>Business judgment rule</i>	254
9.6. Zaostrzenie odpowiedzialności.....	256

Rozdział 10

Audyt i kontrola sądowa	257
10.1. Skład zespołu audytorów	258
10.2. Terminy przeprowadzania audytu.....	261
10.3. Prawa i obowiązki związane z audytem.....	263
10.4. Kontrola sądowa i obowiązek informacyjny	267
10.4.1. Powództwo o uchylenie uchwały organu fundacji rodzinnej	267

10.4.1.1.	Uprawnieni do wytoczenia powództwa o uchylenie uchwały.....	267
10.4.1.2.	Uchwała sprzeczna ze statutem fundacji rodzinnej.....	270
10.4.1.3.	Uchwała sprzeczna z celem fundacji rodzinnej.....	271
10.4.1.4.	Termin wniesienia powództwa o uchylenie – prekluzja.....	273
10.4.2.	Powództwo o stwierdzenie nieważności uchwały organu fundacji rodzinnej.....	276
10.4.2.1.	Uprawnieni do wytoczenia powództwa o stwierdzenie nieważności uchwały.....	276
10.4.2.2.	Uchwała sprzeczna z ustawą.....	276
10.4.2.3.	Termin wniesienia powództwa o stwierdzenie nieważności uchwały.....	278
10.4.2.4.	Wyłączenie stosowania art. 189 k.p.c. ...	278
10.4.3.	Obowiązki informacyjne fundacji rodzinnej wobec Krajowej Administracji Skarbowej.....	281
10.4.3.1.	Uprawnione organy do żądania przekazania danych.....	281
10.4.3.2.	Dane podlegające przekazaniu.....	282
10.4.3.3.	Termin do przekazania żądanych danych i obowiązek określenia okresu, za jaki informacje mają być przekazane...	284

Rozdział 11

Rozwiązanie i likwidacja fundacji rodzinnej.....	287
11.1. Przesłanki rozwiązania fundacji rodzinnej określone w statucie fundacji.....	287
11.2. Przyczyny rozwiązania fundacji rodzinnej.....	288
11.3. Proces likwidacji fundacji rodzinnej.....	294
11.4. Rozwiązanie fundacji rodzinnej bez przeprowadzania postępowania likwidacyjnego.....	296
11.5. Rozwiązanie fundacji rodzinnej w organizacji.....	300
11.6. Rozwiązanie fundacji rodzinnej wykonującej działalność gospodarczą w przypadku jej upadłości.....	301

Rozdział 12

Rejestr fundacji rodzinnych	303
12.1. Znaczenie rejestracji i rejestru fundacji rodzinnych	303
12.2. Zasady związane z funkcjonowaniem rejestru fundacji rodzinnych.....	304
12.2.1. Zasada jawności	304
12.2.2. Domniemanie prawdziwości wpisu	305
12.2.3. Niemożność zasłaniania się nieznaną treścią wpisu w rejestrze fundacji rodzinnych	307
12.3. Rejestracja fundacji rodzinnej	308
12.3.1. Wniosek o wpis do rejestru fundacji rodzinnych...	308
12.3.2. Wzory formularzy.....	311
12.3.3. Zakres informacji podlegających ujawnieniu w rejestrze fundacji rodzinnych	312
12.3.4. Zmiana danych w rejestrze.....	314
12.4. Formularze do zgłoszenia zmiany danych.....	315

Rozdział 13

Przepis karny	317
13.1. Uwagi ogólne	317
13.2. Niewykonanie obowiązku z art. 84 u.f.r.....	319
13.3. Utrudnianie lub udaremnianie wykonania obowiązku z art. 84 u.f.r.....	321
13.4. Podawanie nieprawdziwych informacji wskazanych w art. 84 u.f.r.....	322

Rozdział 14

Przetwarzanie i ochrona danych osobowych w kontekście funkcjonowania fundacji rodzinnych	325
14.1. Przetwarzanie danych osobowych w ramach fundacji...	328
14.2. Lista beneficjentów fundacji rodzinnej.....	330
14.3. Prawa beneficjenta oraz innych osób, których dane są przetwarzane	335
14.4. Obowiązki zarządu i członków zarządu w kontekście danych osobowych.....	337

Rozdział 15

Zmiany w przepisach	341
15.1. Zmiany w ustawie o kształtowaniu ustroju rolnego.....	341
15.2. Zmiany w ustawie o kosztach sądowych w sprawach cywilnych	347
15.2.1. Charakter prawny opłat sądowych związanych z fundacjami rodzinnymi.....	347
15.2.2. Opłata stała od pozwu w sprawie o uchylenie uchwały organu fundacji rodzinnej lub stwierdzenie nieważności uchwały organu fundacji rodzinnej	348
15.2.3. Opłaty w sprawach z zakresu rejestru fundacji rodzinnych.....	348
15.2.3.1. Opłata od zgłoszenia fundacji rodzinnej do rejestru fundacji rodzinnych	348
15.2.3.2. Opłata od wniosku o wpis w rejestrze fundacji rodzinnych.....	348
15.2.3.3. Opłata od skargi na orzeczenie referendarza sądowego	349
15.3. Zmiany w ustawie o ochronie roszczeń pracowniczych w razie niewypłacalności pracodawcy.....	349
15.4. Zmiany w ustawie o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu	350
Bibliografia.....	359

WPROWADZENIE

Znaczna część polskich podmiotów gospodarczych powstała na przełomie lat 80. i 90. ubiegłego wieku. Zważywszy na średni okres funkcjonowania firmy rodzinnej, nadszedł już najwyższy czas, a niejednokrotnie już ostatni moment, na przekazanie biznesu w ręce następców. Jest to przy tym pierwszy tak duży proces w historii Polski, a zatem niewiele osób posiada niezbędne doświadczenie potrzebne do jego zaplanowania i sprawnej realizacji.

Proces przekazywania firmy rodzinnej w ręce następców jest skomplikowany, także od strony prawnej i podatkowej. Kolejne regulacje prawne nie rozwiązywały problemów prawnych, a czasami wręcz wywoływały nowe. W szczególności kontynuacja działalności gospodarczej osoby fizycznej bądź spółki osobowej przez spadkobierców powodowała olbrzymie problemy praktyczne¹. Było to częściowo uzasadnione nowością wprowadzanych regulacji, ale przede wszystkim nienależytym rozumieniem i stosowaniem zasad sukcesji podatkowej. Dodatkowo brakowało podobnych rozwiązań w innych gałęziach prawa, w szczególności w prawie administracyjnym (np. sukcesja koncesji i zezwoleń).

Problemu sukcesji biznesu nie da się rozwiązać jedną ustawą, a nawet wieloma regulacjami. Jednak w projekcie ustawy o zarządzie sukcesyj-

¹ A. Mariański, *Prawa i obowiązki następców prawnych w prawie podatkowym*, Warszawa 2001; *Sukcesja biznesu, czyli jak zadbać o bezpieczeństwo przedsiębiorstwa i rodziny*, red. A. Mariański, Gdańsk 2016; *Opodatkowanie spółek osobowych i ich wspólników*, red. A. Mariański, Warszawa 2018, s. 217 i n.; A. Mariański, A. Żądło, *Kontynuacja działalności gospodarczej osoby fizycznej przez spadkobierców*, Prz. Pod. 2017/8, s. 31–36.

nym przedsiębiorstwem osoby fizycznej² wskazano, że: „Stworzenie instytucji zarządu sukcesyjnego stanowi alternatywne rozwiązanie dla tworzenia planów sukcesji”. Taki przekaz jest niewłaściwy, ponieważ zamiast pomagać w podejmowaniu jednego z najważniejszych wyzwań stojących przed polską gospodarką, zmniejsza szanse na skuteczne transfery wielopokoleniowe.

Po pierwsze, ustawa o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej dotyczy jedynie przedsiębiorstw osób fizycznych. Oczywiście w takiej formie prowadzonych jest najwięcej firm rodzinnych, ale skomplikowane problemy prawne i podatkowe dotyczą zwykle sukcesji średnich i dużych przedsiębiorstw, a te już rzadko są prowadzone w formie działalności jednoosobowej. Jeżeli jeszcze takie firmy nie zmieniły formy prawnej, to świadczy to o braku dojrzałości biznesowej właścicieli. Można jedynie sarkastycznie dodać, że Polski Ład miał jedną pozytywną konsekwencję – przyspieszył proces przekształcania tych firm w spółki prawa handlowego. Co więcej, przyspieszył zmiany form prawnych spółek niemających osobowości prawnej – albo w spółki komandytowe, albo komandytowo-akcyjne, a niejednokrotnie w spółki kapitałowe, które najlepiej nadają się do planowania sukcesji biznesu.

Planowanie sukcesyjne jest zatem koniecznością dla każdej firmy rodzinnej, bez względu na jej wielkość. W małych i średnich firmach najczęściej konieczna będzie zmiana formy prawnej, np. z jednoosobowej działalności na spółkę prawa handlowego. W większych firmach oraz majątkach rodzinnych konieczne będzie założenie fundacji prywatnej lub trustu.

Poza ustawą o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej konieczne było wprowadzenie regulacji umożliwiających skuteczne budowanie firmy rodzinnej na pokolenia³. Jednak nie mieliśmy w Polsce możliwości założenia trustów czy prywatnych fundacji rodzinnych. W tym celu należy korzystać z rozwiązań innych krajów, takich jak: Austria, Luksemburg, Malta lub Holandia. Postulat dostosowania kra-

² Druk sejm. nr 2293, Sejm VIII kadencji.

³ Zob. szerzej A. Mariański, *Budując dla pokoleń*, Warszawa 2021.

Rozdział 1

FUNDATOR – PRAWA I OBOWIĄZKI

1.1. Fundator

Fundatorem, a zatem osobą powołującą do życia fundację rodzinną, mającą na celu realizację przez kolejne pokolenia przyświecających fundatorowi wizji i celów, na gruncie nowo powstałej ustawy o fundacji rodzinnej, może być wyłącznie osoba fizyczna posiadająca pełną zdolność do czynności prawnych, czyli osoba, która może samodzielnie oraz w sposób ważny i w pełni prawnie wiążący dokonywać czynności prawnych. Fundatorem nie może być zatem, poza osobą fizyczną nieposiadającą pełnej zdolności do czynności prawnych, także osoba prawna lub inna jednostka organizacyjna. Zgodnie z uzasadnieniem do projektu ustawy¹ ograniczenie kręgu osób mogących być fundatorami wyłącznie do osób fizycznych wynika z roli, jaką ma odgrywać fundacja rodzinna, a zatem gromadzenia i zarządzania majątkiem niegdyś należącym do osoby fundatora oraz realizowania wybranych celów prywatnych, poprzez inwestowanie majątku w określony sposób, a także spełniania świadczeń na rzecz beneficjentów.

Co istotne, wyżej wskazane ograniczenie podmiotowe daje podstawę do wniosku, że uprawnienie do bycia fundatorem będzie przysługiwać również cudzoziemcom, ponieważ jak wskazuje się w uzasadnieniu, zdolność fundowania osoby fizycznej wynikająca z posiadanej przez nią zdolności do czynności prawnych ustalana jest w przypadku cu-

¹ Druk sejm. nr 2798, Sejm IX kadencji.

dzoziemca na podstawie prawa ojczystego, na co wskazują przepisy Prawa prywatnego międzynarodowego. Dodatkowo, jak stanowi art. 11 ust. 2 p.p.m., jeżeli osoba fizyczna dokonuje czynności prawnej w zakresie prowadzonego przez siebie przedsiębiorstwa, wystarczy, że ma ona zdolność do dokonania tej czynności według prawa państwa, w którym przedsiębiorstwo jest prowadzone.

Elementem inicjującym zawiązanie fundacji rodzinnej przez samego fundatora jest złożenie przez niego oświadczenia o ustanowieniu fundacji rodzinnej. Oświadczenie to składane jest w akcie założycielskim jeszcze za życia fundatora albo – na co wskazuje sam ustawodawca w treści art. 11 u.f.r. – w testamencie. Sposób wyrażenia woli w przedmiocie ustanowienia fundacji rodzinnej wiąże się bezpośrednio z liczbą osób mogących przyjąć na siebie funkcję fundatora. Jak wskazuje bowiem art. 12 u.f.r., fundacja rodzinna może być ustanowiona przez więcej niż jednego fundatora, przy czym przepisy ustawy nie nakładają obowiązku, aby fundatorzy byli spokrewnieni ze sobą w jakikolwiek sposób. Niemniej jednak rozwiązanie to nie znajdzie zastosowania w przypadku fundacji rodzinnej ustanowionej przez fundatora w jego testamencie, ponieważ fundacja ustanowiona w testamencie może mieć tylko jednego fundatora. Nie będzie bowiem zaskoczeniem, że w polskim ustroju prawnym testament może zawierać rozrządzenia wyłącznie jednego spadkodawcy, co jednoznacznie wyklucza możliwość sporządzenia chociażby testamentu wspólnego małżonków, w którym ustanowią oni wspólnie fundację rodzinną, które to rozwiązanie dopuszczalne jest chociażby w niemieckim porządku prawnym. Warty zaznaczenia jest również fakt, że zgodnie z treścią art. 22 u.f.r. zarówno akt założycielski, jak i testament zawierające oświadczenia o ustanowieniu fundacji rodzinnej wymagają formy aktu notarialnego.

1.2. Sposób wykonywania uprawnień fundatora

W pierwszej kolejności – przed przystąpieniem do rozważań na temat poszczególnych praw i obowiązków fundatora, w jakie ustawodawca wyposażył go w treści ustawy – należy zaznaczyć, że zarówno prawa, jak i obowiązki fundatora są niezbywalne, na co wprost wskazuje treść

art. 13 ust. 1 u.f.r. Ustawodawca przyjął zatem, że fundator nie może przenieść swoich praw związanych z uczestnictwem w fundacji rodzinnej na inne osoby. Niemniej jednak ustawodawca dopuszcza rozwiązanie, zgodnie z którym fundator może w treści statutu fundacji powierzyć wykonywanie swoich uprawnień innej osobie, określając przy tym zakres powierzonych obowiązków. Trzeba jednak zaznaczyć, że w żadnym wypadku osoba taka nie stanie się z tego powodu fundatorem.

Warto również już na tym etapie wspomnieć, że w sytuacji ustanowienia fundacji rodzinnej przez więcej niż jednego fundatora wykonują oni swoje prawa i obowiązki wspólnie, chyba że statut fundacji stanowi inaczej, na co wskazuje treść art. 14 u.f.r. Dyspozytywny charakter przywołanego przepisu wskazuje zatem, że fundatorzy w sytuacji ustanowienia fundacji przez więcej niż jednego fundatora mogą w sposób odmienny uregulować kwestię realizacji powierzonych praw i obowiązków. Stąd dopuszczalne jest, na gruncie ustawy o fundacjach rodzinnych, rozwiązanie, zgodnie z którym fundatorzy w treści statutu zastrzegą inny sposób wykonywania praw i obowiązków, powierzając na przykład ich wykonywanie wyłącznie jednemu z fundatorów bądź niektórym, ograniczając jednocześnie zakres uprawnień w stosunku do pozostałych fundatorów.

Zarówno rozwiązanie pozwalające na powierzenie wykonywania uprawnień fundatora innej osobie, jak i możliwość powierzenia wykonywania tych uprawnień wyłącznie jednemu bądź niektórym fundatorom, z jednoczesnym ograniczeniem uprawnień pozostałym fundatorom, zgodnie z wolą ustawodawcy jest niezbędne z uwagi na możliwość wystąpienia ewentualnej niemożności realizacji powierzonych zadań osobiście przez fundatora ze względu na wiek, chorobę bądź po prostu brak woli dalszego angażowania się w bieżącą działalność samej fundacji rodzinnej.

1.3. Prawa fundatora

Prawa fundatora w kontekście fundacji rodzinnej odgrywają kluczową rolę w zarządzaniu fundacją i określają wiele ważnych aspektów, w tym strukturę organizacyjną, kadencje członków zarządu i rady nadzorczej

oraz powoływanie i odwoływanie członków tych organów. Dają one fundatorowi pełną kontrolę nad fundacją oraz umożliwiają wprowadzenie swojej wizji i wartości w działalność instytucji. Prawa te pozwalają na budowanie ładu rodzinnego oraz zwiększenie szans na podjęcie aktywności inwestycyjnej, a także mają fundamentalne znaczenie dla zachowania jego woli i intencji oraz skutecznego realizowania celów fundacji rodzinnej.

Fundator ma prawo, a zarazem obowiązek, do określenia celów fundacji, które mają być realizowane. To właśnie fundator ma najgłębszą wiedzę o swoich intencjach i wartościach, które chce przekazać poprzez fundację rodzinną. Może wyznaczyć cele, które dotyczą zarówno aspektów biznesowych, jak i rodzinnych, uwzględniając indywidualne potrzeby i priorytety swojej rodziny oraz rodzinnego interesu. Fundator ma również elastyczność w określaniu szczegółowych celów oraz nakreślaniu wizji działalności fundacji rodzinnej. To on, jako inicjator i założyciel, może wyznaczyć priorytety działania fundacji, uwzględniając zarówno aspekty biznesowe, jak i rodziny. Może określić cele związane z rozwojem rodzinnego przedsiębiorstwa, ze wspieraniem działalności charytatywnej, edukacyjnej czy kulturowej. Fundator ma swobodę i elastyczność w ustalaniu tych celów, co pozwala mu dostosować fundację do zmieniających się warunków i potrzeb.

Fundator ma także prawo do elastycznego określania świadczeń przysługujących beneficjentom fundacji. To on decyduje o rodzaju, formie i zakresie świadczeń, które będą przekazywane beneficjentom. Mogą to być świadczenia pieniężne, darowizny, prawa do korzystania z określonych dóbr czy inne formy wsparcia materialnego. Fundator ma swobodę w kształtowaniu tych świadczeń, uwzględniając indywidualne potrzeby beneficjentów i cele fundacji. Dodatkowo fundator ma możliwość dokonywania zmian w zakresie beneficjentów i przysługujących im świadczeń, co daje mu elastyczność i możliwość reagowania na zmieniające się okoliczności życiowe rodziny.

Ponadto art. 70 u.f.r. umożliwia fundatorowi ustanowienie w statucie fundacji rodzinnej zgromadzenia beneficjentów. Zgromadzenie beneficjentów jest organem stanowiącym w fundacji rodzinnej, w którym biorą

udział beneficjenci fundacji. Fundator ma prawo określenia osób, które będą tworzyć zgromadzenie beneficjentów, przy czym jego obowiązkiem jest wskazanie chociaż jednej osoby wchodzącej w skład zgromadzenia beneficjentów.

Fundator ma prawo powoływania i odwoływania członków zarządu, o ile statut fundacji nie stanowi inaczej, a po jego śmierci uprawnienie to będzie należeć do rady nadzorczej, jeśli ta została ustanowiona. Z kolei w przypadku śmierci fundatora przy jednoczesnym braku rady nadzorczej uprawnienie do powoływania i odwoływania członków zarządu będzie leżeć w gestii zgromadzenia beneficjentów. W przypadku tworzenia fundacji rodzinnej w testamencie fundator ma obowiązek wskazania członków zarządu. Jest to konieczne z punktu widzenia zgłoszenia fundacji do rejestru. Fundator musi uzyskać zgodę tych osób na pełnienie funkcji członków zarządu i sporządzić testament uwzględniający te informacje. Brak wskazania członków zarządu doprowadzi do nieskutecznego powołania organu zarządzającego fundacją, a tym samym uniemożliwi powołanie samej fundacji do życia. Należy również zaznaczyć, że w sytuacji powołania fundacji rodzinnej w testamencie to zarząd uprawniony jest do zgłoszenia fundacji do odpowiedniego rejestru. Zatem w takiej sytuacji brak skutecznego ustanowienia zarządu będzie skutkować brakiem organu uprawnionego do złożenia stosownych wniosków rejestrowych.

Ponadto, zgodnie z art. 64 u.f.r., fundator w statucie fundacji rodzinnej może ustanowić radę nadzorczą. Członek rady nadzorczej jest powoływany na pięcioletnią kadencję, chyba że statut stanowi inaczej. Fundator ma prawo powoływania i odwoływania członków rady nadzorczej, a po jego śmierci uprawnienie to będzie przysługiwać zgromadzeniu beneficjentów, chyba że fundator w treści statutu postanowi inaczej. Jeśli fundacja rodzinna jest ustanawiana w testamencie, fundator może określić w nim osobę lub osoby, które zostaną powołane do pełnienia funkcji członka lub członków pierwszej rady nadzorczej.

Ważnym aspektem praw fundatora w fundacji rodzinnej jest możliwość wykluczenia spod zarządu rodziców przedmiotów przypadających małoletniemu beneficjentowi, zgodnie z art. 33 u.f.r. Oznacza to, że jeśli

Ustawa o fundacji rodzinnej to ważny instrument budowy firm na pokolenia. Autorzy kompleksowo omawiają zagadnienia związane z zakładaniem, rejestrowaniem i funkcjonowaniem fundacji rodzinnych w Polsce, a także komentują poszczególne przepisy przedmiotowej ustawy i innych zmieniających w tym zakresie aktów prawnych (np. podatkowych). Pozwala to zrozumieć, jak przebiega proces budowy takich fundacji, oraz wskazać konkretne rozwiązania najczęściej pojawiających się problemów z tym związanych.

Opracowanie przedstawią ryzyko nieprawidłowego wdrożenia procesów sukcesyjnych, zarówno na etapie prowadzenia procesu budowy firmy na pokolenia, jak i samego zakładania fundacji rodzinnych.

Publikacja została przygotowana przez praktyków uczestniczących w procesie uchwalenia ustawy o fundacji rodzinnej, a także zakładających i rejestrujących fundacje rodzinne w Polsce, a wcześniej także za granicą.

Książka przeznaczona jest dla adwokatów, radców prawnych, sędziów, notariuszy i doradców podatkowych. Będzie cennym źródłem wiedzy dla ekonomistów i księgowych oraz przedsiębiorców.

Adam Mariański – doktor habilitowany nauk prawnych, dyrektor Centrum Myśli Podatkowej i profesor Uczelni Łazarskiego; doradca podatkowy, adwokat; partner zarządzający w Mariański Group; przewodniczący Krajowej Rady Doradców Podatkowych V Kadencji, najlepszy doradca podatkowy w Polsce w podatku dochodowym według rankingu „Rzeczpospolitej” (2019, 2020, 2023); pomysłodawca społeczności „Firmy na pokolenia”; główny ekspert Senatu RP w sprawie ustawy o fundacji rodzinnej; doradca polskich firm rodzinnych z 25-letnim doświadczeniem; opracowuje i wdraża plany sukcesji w przedsiębiorstwach rodzinnych, konstytucje rodzinne oraz zakłada polskie i zagraniczne fundacje rodzinne; założyciel pierwszej polskiej fundacji rodzinnej; autor wielu publikacji z zakresu sukcesji biznesu.

9788383289700 W01P01

Kup e-book i czytaj
w aplikacji Smarteca

ISBN 978-83-8328-970-0

9 788383 289700

ZAMÓWIENIA:

INFOLINIA: +48 801 044 545

ZAMOWIENIA@WOLTERSKLUPER.PL

WWW.PROFINFO.PL

CENA 199 ZŁ (W TYM 5% VAT)